

رجعت شهدای کربلا

محمدرضا ضمیری

بسم الله الرحمن الرحیم

رجعت شهدای کربلا

نویسنده:

محمد رضا ضمیری

ناشر چاپی:

مجهول (بی جا ، بی نا)

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

رجعت شهدای کربلا

مشخصات کتاب

:محمد رضا ضمیری

مقدمه

حکمت الهی بر این تعلق گرفته است که، زمان دقیق برخی از وقایع که در آینده اتفاق می افتد و در سرنوشت مردم و جهان مؤثر است، مشخص نگردد. همانند معاد و ظهور حضرت ولی عصر. از این جمله است رجعت، که نمی توان تاریخ دقیق آن را با ذکر سال و ماه و روز معین نمود. در این زمینه حضرت علی(ع) حدیثی از پیامبر(ص) نقل می کند: «فلما اخبرهم رسول الله ما یکون من الرجعه، قالوا متی یکون هذا؟ قال الله: قل یا محمد ان ادری اقریب ما توعدون ام یجعل له ربی امدا» [۱] . آن هنگام که رسول خدا مردم را به وقایع رجعت آگاه نمود، از وی پرسیدند: آن رجعت در چه زمانی اتفاق می افتد؟ خداوند به پیامبرش وحی فرمود: بگو من نمی دانم (فقط خداوند از آن آگاه است) که آنچه وعده داده شده نزدیک است و یا آنکه خداوند برای آن، مدت (طولانی) قرار داده است.

رجعت شهدای کربلا

همان طور که می دانیم هنگام رجعت، گروهی از انبیا و امامان معصوم: به دنیا برمی گردند. برخی حضرت را یاری می دهند و برخی دیگر بعد از ظهور به مدت طولانی در روی زمین حکومت صالحان را تشکیل خواهند داد. در حدیثی از امام باقر(ع) می خوانیم که شهدای کربلا، بویژه سالار شهیدان حسین بن علی(ع)، به دنیا برمی گردد و دارای حکومت طولانی روی زمین خواهد بود.امام باقر(ع) فرمود: «قال الحسین لاصحابه قبل ان یقتل...فابشروا فوالله لئن قتلونا فانا نرد علی نبینا، قال: ثم امکث ما شاءالله فاکون اول من ینشق الارض عنه، فاخرج خرجه یوافق ذلک خرجه امیرالمؤمنین(ع)...» [۲] . امام حسین(ع) قبل از آنکه شهید شود، به یارانش

فرمود:... بشارت باد بر شما که اگر کشته شویم، به سوی پیامبر خویش برمی گردیم. سپس فرمود: پس آن مقدار که خداوند بخواهد در قبر خواهیم ماند، و من اولین کسی خواهم بود که رجعت می کند، پس خروج می کنم مانند خروج امیرالمؤمنین(ع)... در احادیث [۳] بسیاری آمده که اولین کسی که در روز رجعت، خروج می کند حسین بن علی(ع) است و در پاکسازی زمین از کافران و منافقان شرکت خواهد نمود.

رجعت پیامبر اسلام

ابی خالد کابلی از امام سجاد(ع) نقل کرده که آن حضرت در تفسیر آیه شریفه «ان الذی فرض علیك القرآن لرادك الی معاد» [۴] فرمودند: در مورد آیه ای که می فرماید; آنکه قرآن را بر تو فرض نمود، تو را به معاد و بازگشتگاه بر می گرداند، فرمودند: «یرجع الیکم نبیکم»; [۵] پیامبرتان بار دیگر به سوی شما برمی گردد مطابق این روایت می توان گفت که منظور از معاد (زمان موعود) روز رجعت است که در آن زمان پیامبر اکرم(ص) به دنیا رجعت می کند. روشن است که منظور از «یرجع الیکم نبیکم» این نیست که مردم در قیامت و سرای دیگر پیامبر را ملاقات می کنند، زیرا در این صورت می بایست اینگونه تعبیر می شد که «ترجعون الی نبیکم» علاوه بر این، حضرت از آن واقعه، به رجوع تعبیر کرده است و با توجه به اینکه حضرت از دنیا رحلت کرده اند، معنای رجوع در مورد ایشان، بازگشت به دنیا پس از مرگ خواهد بود. پس بر خلاف آنان که می پندارند، رجعت توسط ابن سبا وارد تشیع شد، باید گفت که اندیشه رجعت از همان سالهای آغاز پیدایش اسلام مطرح شد اگر چه این اندیشه در آن سالهای آغازین به

جهت غامض بودنش هنوز میان مردم جایگاه اصلی خود را پیدا نکرده بود و دوره بعدی به واسطه بحثها و تالیفات متعدد، بتدریج رشد و توسعه پیدا کرد.

دوره رشد و بالندگی

سالهای بین شهادت امام سجاد (ع)(۹۵ ق) تا ابتدای غیبت صغری (۲۶۰ ق) را می توان دوره رشد و بالندگی اندیشه رجعت تلقی کرد. یکی از ویژگیهای این دوران، موضع گیری برخی از اهل سنت پیرامون اعتقاد به رجعت بود. در مقابل، ائمه دین با تمسک به آیات قرآن که مورد قبول آنان بود از عقیده به رجعت دفاع و آن را مبرهن می کردند. در آن زمان دو مرکز علمی مهم، در جهان اسلام مطرح بود. یکی حجاز و مدینه که محل نزول قرآن و محل زندگی پیامبر اسلام (ص) بود که طرفداران آن مکتب را اهل حدیث می نامیدند، و دیگری در عراق و کوفه که برخی از صحابه و نیز برخی از ائمه مذاهب مثل ابوحنیفه در آنجا زندگی می کردند و گرایش کلی آنها به رای و قیاس بود. در آن زمان اهل عراق از زمره کسانی بودند که به شدت با اعتقاد به رجعت مخالفت می کردند. ابوبصیر در این زمینه می گوید: امام باقر(ع) به من فرمودند: «ینکر اهل العراق الرجعه؟ قلت: نعم، قال: اما یقرؤن القران [۶] و یوم نحشر من کل امه فوجا» [۷] . آیا اهل عراق منکر رجعت هستند؟ من در جواب عرض کردم آری. امام فرمودند: مگر آنها قرآن را نمی خوانند که می فرماید: و روزی که از هر امتی گروهی را محشور می کنیم. از این روایت بخوبی روشن می شود که در آن زمان، مساله رجعت مورد بحث و گفتگو بوده و اهل

عراق آن را نمی پذیرفتند و در مقابل حضرت باقر(ع) از آیات قرآن بر رجعت استدلال می کند، ولی این نقد و نظر ظاهرا در دوره گذشته مطرح نبوده و ائمه اطهار: فقط به ذکر وقایع و اصل رجعت اکتفا می کردند ولی درصدد اثبات و یا پاسخ سخنان مخالفان نبوده اند. [۸] گروه دیگری که در آن عصر به این عقیده خرده می گرفتند، «قدریه» [۹] بود. جنان بن سدیر از پدرش نقل می کند که پدرش گفت: سالت اباجعفر(ع) عن الرجعه، فقال: «القدریه تنکرها ثلاثا» [۱۰] . از امام باقر(ع) در مورد رجعت سؤال کردم [شاید منظور از سؤال درباره رجعت این باشد، که چه کسانی رجعت را منکرند، که این معنی بقرینه جواب امام تایید می شود] حضرت سه بار فرمود: قدریه رجعت را انکار می کند.

جرم اعتقاد به رجعت

در عصر امام باقر(ع) برخی از اصحاب آن حضرت تنها به جرم اعتقاد به رجعت آنچنان در جامعه منفور شده بودند که با داشتن علم و دانش وافر از آنها حدیث نقل نمی شد. سید بن طاووس از صحیح مسلم، که از کتابهای بسیار معتبر اهل سنت است، نقل می کند که جراح بن ملیح گوید: جابر می گفت: نزد من از طریق امام باقر(ع) و ایشان از پیامبر اکرم(ص) هفتاد هزار حدیث وجود داشت که اهل سنت همه آنها را رها کردند و سپس مسلم به اسناد محمد بن عمر رازی علت ترک آن را چنین نقل می کند: «خود از حریز شنیدم که می گفت: با جابر ملاقات کردم، ولی اصلا از او حدیثی یادداشت نکردم، زیرا او به رجعت اعتقاد داشت!.» [۱۱] البته ریشه اصلی این گونه مخالفتها با چنین عقیده ای ناشی از عدم

ظرفیت فکری مردم بوده است که نمی توانستند باور کنند چطور انسانهایی که سالیان دراز از دنیا رفته اند مجددا به دنیا باز می گردند و شاهد اعتلای حکومت جهانی اسلام خواهند بود. نظیر این مساله مخالفتهایی است که با عقیده به معاد و سایر امور غیبی می شود. در زمان امام باقر(ع) تنها برخی از مذاهب اهل سنت (اهل عراق، قدریه) با عقیده رجعت مخالفت می ورزیدند، اما در زمان امام صادق(ع) این مخالفت به اوج خود رسید به طوری که همه مذاهب اهل سنت در مقابل شیعه با چنین عقیده ای به ستیز برخاسته بودند، در این عصر امام صادق(ع) با استدلالهای قوی از کیان این اعتقاد دفاع می نمودند. ابوبصیر گوید به امام صادق(ع) عرض کردم: «ان العامه تزعم ان قوله «و یوم نحشر من کل امه فوجا» عنی فی یوم القیامه. فقال ابو عبدالله(ع): فیحشرالله یوم القیامه من کل امه فوجا و یدع الباقین؟ لا و لکنه فی الرجعه. و اما آیه القیامه «و حشرنا فلم تعادر منهم احدا» [۱۲] اهل سنت در مورد سخن خداوند (متعال) که می فرماید: «روزی که از هر امتی گروهی را محشور می کنیم» می پندارند که منظور، روز قیامت است. امام فرمودند: آیا این چنین است که خداوند در روز قیامت از هر امتی گروهی را محشور و بقیه را رها می کند؟ چنین نیست. بلکه منظور آیه از حشر گروهی از هر امتی، در روز رجعت است و آیه قیامت آن است که حق تعالی می فرماید: «همه را محشور می کنیم و از کسی چشم پوشی نمی کنیم.»

پرسش مامون

یکی از ویژگیهای عصر امام رضا(ع)، تشکیل مناظرات و طرح سؤالاتی از طرف مامون در مباحث مختلف اسلامی

بود. وی می خواست بـا طرح اینگونه منـاظرات و سؤالات مختلف امـام را تضـعیف کنـد. خود مامون که تا حـدودی از علم و دانش بهره ای داشت، پیوسته سؤالات مختلفی را مطرح می کرد و حضرت پاسخ می دادند. یکی از آن پرسشها در مورد رجعت است. حسن بن جهم گوید: روزی مامون به امام رضا(ع) عرضه داشت: «یا اباالحسن ما تقول فی الرجعه؟ فقال (ع): انها الحق، قـد کانت فی الامم السالفه و نطق بها القرآن و قـد قال رسول الله (ص): یکون فی هذه الامه کل ما کان فی الامم السالفه حـذو النعل بالنعل و القـذه بالقذه.» [۱۳] . ای اباالحسن نظر شما در مورد رجعت چیست؟ حضرت فرمودنـد: اعتقاد صحیحی است و این رجعت (مساله جدیـدی نیست) در امتهای گذشته بوده و قرآن هم درباره آن سخن گفته است. [مثل قصه عزیر و کسانی که از ترس مرگ از خانه هایشان فرار کردند...] و رسول خدا فرمود: هر چه در امتهای گذشته بوده در این امت نیز خواهد بود. بسان فت بودن نعل به نعل و گوش به گوش. یعنی دقیقا آنچه در امتهای گذشته اتفاق افتاده در این امت هم اتفاق می افتد و یکی از آن موارد اتفاق افتاده در امتهای گذشته، رجعت بوده است.

وقایع رجعت

علی بن مهزیار از امام زمان(ع) کلماتی را نقل می کنـد و حضرت حوادث ظهور را بیان می نمایـد و سپس ایشان از حضرت می پرسد: «یا سیدی ما یکون بعد ذلک؟ قال: الکره الکره الرجعه [۱۴] ثم تلی هذه الایه «ثم رددناکم الکره علیهم و امددناکم باموال و بنین و جعلناکم اکثر نفیرا» [۱۵] . از حضرت پرسیدم: پس از حوادث ظهور چه رخ خواهد

داد؟ حضرت فرمودند: رجعت و آن را تکرار کردند و آنگاه آیه ای را که دلالت بر رجعت می کند تلاوت فرمودند: «آنگاه شما را به سوی آنها برگردانیم و بر ایشان غلبه دهیم و به مال و فرزندان مدد بخشیم و عده جنگجویان شما را افزایش دهیم تا بر آنها پیروز گردید.»

نویسندگان «رجعت» در عصر ائمه اطهار

چون مساله رجعت از مسائل پیچیده ای است که برای اذهان عموم مردم تا حدی قابل هضم نبوده، پیوسته مورد نقض و ابرام بوده و لذا در همان عصر ائمه: و نیز برخی از محدثین و علمای بزرگوار شیعه، کتبی در این مورد تدوین کرده اند که به برخی از آنها اشاره می کنیم: ۱. احمد بن داود بن سعید الجرجانی. شیخ طوسی گفته که وی کتابی در رجعت نوشته است. ۲. الحسن بن علی بن ابی حمزه البطائنی. نجاشی در شمارش کتب وی کتاب رجعت را نام برده است. ۳. فصل بن شاذان نیشابوری. شیخ طوسی و نجاشی گفته اند وی کتابی را در اثبات رجعت به رشته تحریر درآورده است. ۳. گسترش و تکامل (از ۲۶۰ ق تا کنون) در اواخر دوره دوم و ابتدای دوره سوم بتدریج اعتقاد به رجعت به عنوان یکی از شعارها و ممیزات شیعه از اهل سنت، درآمده بود و برخی نویسندگان اهل سنت در هنگام معرفی شیعه و یا شخصیتهای مهم آن، اعتقاد به رجعت را یکی از خصیصه های آنان بر می شمردند. در این دوره اندیشمندان شیعه برای گسترش این اعتقاد در میان مردم و دفاع از آن به دو عمل دست زدند: ۱. نگارش کتابها و مقالات علمی ۲. تشکیل مناظرات با اهل سنت. کتابهایی که در این

زمینه به رشته تحریر درآمد از نظر سبک با یکدیگر متفاوت اند و بسیاری از آنها به نقل روایات در آن دوره اکتفا کرده و برخی دیگر علاوه بر نقل احادیث به برخی استدلالها هم اشاره کرده اند. و اخیرا برخی مساله رجعت را تنها از دیدگاه عقلی بررسی کرده اند. یکی از مفیدترین و شاید مبسوط ترین کتابها در این زمینه کتاب «الایقاظ من الهجعه بالبرهان علی الرجعه» نوشته شیخ حر عاملی قدس سره است که هم ادله مفصلی از آیات و روایات نقل کرده و هم ادله مخالفان در نفی رجعت را پاسخ داده است. اندیشمندان شیعه علاوه بر ادامه شیوه نگارش، مناظراتی را به منظور اثبات و رد ادله مخالفان تشکیل می دادند و از رجعت دفاع می کردند به عنوان نمونه یکی از آن مناظراتی که مرحوم مجلسی از کتاب «المجالس» نقل کرده است را بیان می کنیم: سیدبن طاووس می گوید: در مجلسی با اهل سنت پیرامون مسائل مورد اختلاف شیعه و سنی بحث می کردیم من از آنها پرسیدم چه چیزهایی را بر شیعه امامیه انکار می کنید؟ گفتند: تعرض به صحابه و قول به رجعت و متعه و حدیث مهدی(ع) که زنده است با اینکه زمان غیبت او طولانی شده است. سید به سایر مسائل جواب کافی داده و در مورد رجعت فرمودند: اما اینکه شما قول به رجعت را بر شیعیان عیب می گیرید. شما خودتان از پیامبر اکرم (ص) روایت می کنید که هر چه در امتهای گذشته اتفاق افتاده، در این امت نیز اتفاق می افتد و قرآن هم بیان می کند که: «آیا ندیدی کسانی که از خانه هایشان از ترس مرگ فرار کردند در حالیکه هزاران نفر

بودنـد و خداوند به آنها گفت: بمیرید و سـپس آنها را زنده کرد» سـپس قرآن شـهادت می دهد که آنها را در دنیا زنده کرده است و معنای رجعت چیزی جز این نیست. پس سـزاوار است که در این امت هم مثل آن واقع گردد. با این سـخنان اهل سـنت بر مساله رجعت شدند و چون جوابی نداشتند، سکوت اختیار کردند!! [۱۶] .

نتیجه گیری از مباحث تاریخی

۱. اعتقاد به رجعت، یک اصل اسـلامی است که از زمان صـدر اسـلام در احادیث منقول از پیامبر شـروع شده [۱۷] تا به غیبت کبری رسـیده است و اینگونه نیست که خرافی باشد و یا اینکه کذابین این اعتقاد را وارد مذهب شـیعه کرده باشند. ۲. در عصر امام سجاد(ع) مساله رجعت به عنوان مساله ای که در آینده اتفاق خواهد افتاد، بحث می شده ولی استدلال بر آن و رد شبهات آن مطرح نبـوده، ولی از عصـر امـام بـاقر(ع) به بعـد، بحثهـای اسـتدلالی جـالبی پیرامـون آن صورت گرفته است. ۳. اهـل بیت عصمت و طهارت: برای استدلال بر رجعت از آیات شریفه مدد جسته تا مخالفان را مجاب کنند و از دلیل عقلی استفاده نکرده اند. ۴. علمای شیعه چه در عصرائمه: و چه در عصر غیبت (غیبت صغری و کبری) پیرامون رجعت کتب مفیدی به رشته تحریر در آورده و جلسات مناظره و بحث تشکیل داده اند.

پاورقی

[۱] المجلسی، مولی محمدباقر، بحارالانوار، ج ۵۳، ص ۵۹.

[۲] همان، ص ۶۲.

[۳] همان، بخش رجعت، ح ۱، ۱۴،۱۹، ۵۴.

[۴] سوره قصص، آیه ۸۵.

[۵] المجلسی، مولی محمد باقر، همان، ج ۵۳، ص ۵۶.

[۶] همان، ص ۴۰.

[۷] سوره نمل، آیه ۸۳.

[۸] در بحثهای آینده کیفیت استدلال به این آیه و پاسخ اشکالات وارده به آن خواهد آمد.

[۹] «قـدریه» قائل به جبر و عـدم اختیار انسان بودند آنها «قدر» را آنقدر تعمیم می دادند که حتی شامل افعال الهی هم می شد، چه رسـد به اینکه شامل افعال اختیاری انسان هم بشود. بنابراین به قائلین جبر، قـدریه می گفتنـد و مصـداق آن حدیث مشـهور نبوی بودند که: «القدریه مجوس هذه الامه» یعنی گروه قدریه مجوس این امت هستند، ولی برخی

قائلین به جبر و تعمیم قدر به افعال اختیاری انسان و حتی خداوند متعال، برای اینکه حدیث مذکور بر آنها منطبق نشود، گفتند: منظوراز قدریه، نافین و منکرین قدر است و چقدر سخیف است این سخن. برای مطالعه بیشتر به کتاب «بحوث مع اهل السنه و السلفیه» حسینی روحانی، مهدی، چاپ اول،۱۳۹۹ ق. [

[۱۰] المجلسی، مولی محمدباقر، همان،۵۳، صص ۶۷ و ۷۲.

[۱۱] همان، صص ۱۴۰-۱۳۹. به نقل از کتاب الطرائف سید بن طاووس.

[۱۲] همان، ص ۵۲.

[۱۳] همان، ص ۵۹.

[۱۴] همان، ص ۱۰۵.

[۱۵] سوره اسری، آیه ۶.

[۱۶] الحرالعاملی، محمد بن الحسن، الایقاظ من الهجعه بالبرهان علی الرجعه، صص ۶۴-۶۲.

[۱۷] فعلا در صدر این بحث نیستیم که آیا اعتقاد به رجعت قبل از اسلام وجود داشته یا نه که خود بحث مستقلی است ولی از برخی روایات این مطلب استفاده می شود.

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِى الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

